

Универзитет у Београду

Факултет политичких наука

Наставно-научно веће

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука од 17. септембра 2015. године именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације Милоша Хрњаза под насловом „Настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме: пракса Међународног суда правде“. После прегледа рада, Комисија у саставу проф. др Зоран Радивојевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, доц. др Василка Санцин, доцент Правног факултета Универзитета у Љубљани и проф. др Весна Кнежевић - Предић, редовни професор Факултета политичких наука (ментор), подноси Наставно-научном већу Факултета политичких наука следећи

:

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат Милош Хрњаз је рођен 27.07.1982. године у Београду, општина Савски венац, Република Србија. Држављанин је Републике Србије, по занимању дипломирани политиколог, а запослен је на Факултету политичких наука (Универзитет у Београду) на позицији асистента.

Кандидат је основне студије завршио на Факултету политичких наука Универзитета у Београду (смер "Међународни односи") 2007. године, одбраном дипломског рада „Легалност употребе нуклеарног оружја“. Просечна оцена коју је кандидат остварио током основних студија је 9.25.

Кандидат је 2010. године завршио двогодишње специјалистичке академске студије одбраном специјалистичког рада „Начело забране претње силом и употребе

силе у јуриспруденцији Међународног суда правде“. Просечна оцена коју је кандидат остварио током студија је 9,88. Школске 2009/2010 кандидат је уписао докторске академске студије политикологије – међународне и европске студије.

Осим ових нивоа студија, кандидат је завршио и Дипломатску академију „Коча Поповић“ при Министарству спољних послова Републике Србије и напредне додипломске студије „ЕУ и Балкан“ на Београдској отвореној школи.

Милош Хрњаз је аутор неколико стручних и научних анализа и текстова, међу којима се, према научној вредности, издвајају следећи:

- *"Међународни суд правде и употреба силе"*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2012.
- *"Obama's Dual Discourse on American Exceptionalism"* (coauthor with Milan Krstic), *Croatian International Relations Review*, Vol. 21, No. 73, 2015, pp. 26 – 56.
- *"Однос права на самоопредељење и територијалног интегритета држава: поднесци поводом Саветодавног мишљења о Косову"*, у: *Србија у европском и глобалном контексту* (ур. Радмила Накарада и Драган Живојиновић), Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, Београд, 2012.
- *"Овлашћења Савета безбедности Уједињених нација по глави VII Повеље УН – случај Либија"*, *Међународна политика*, vol. 62, br. 1143, 2011, str. 5-20.
- *"Responsibility to Protect Concept and UN Charter: Alternatives, Complements or Antagonists?"* in: *Responsibility to Protect in Theory and Practice* (ed. Vasilka Sancin, Маша Ковач – Дине), Ljubljana 2013, pp. 521 – 541.
- *Легалност употребе нуклеарног оружја у оружаним сукобима: ограничења у вези са заштитом човекове животне средине*, Годишњак Факултета политичких наука, Београд, 2014, стр. 115 – 132.
- *Међународно – правни субјективитет Немачке пре и након пада Берлинског зида*, (коаутор са Весном Кнежевић - Предић), у: *Консолидација демократије 20 година након пада Берлинског зида* (ур. Илија Вујачић, Чедомир Чупић, Бојан Вранић), Konrad Adenauer Stiftung, Београд, 2009, стр. 17 – 31.

- *Чему служи међународно право: поглед из Србије*, (коаутор са Весном Кнежевић – Предић), у: *Политика: наука и професија*, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука, Удружење за политичке науке Србије, 2013, стр. 265 – 281.
- *Преглед протокола, декларација и анекса уз Уговор из Лисабона*, у: *Уговор из Лисабона – сигурна лука или почетак новог путовања* (ур. Тања Мишчевић) Службени гласник, 2010, стр. 179 – 193.
- *Водич о међународном хуманитарном праву*, (коаутор са Татјаном Милић и Весном Кнежевић – Предић), Међународни комитет Црвеног крста и Центар за међународно хуманитарно право и међународне организације, 2007.
- *Практикум из међународног хуманитарног права* (за обуку старешина на командним и штабним дужностима), Медија центар „Одбрана“, 2011.
- *Резолуција 1244 – у чему је проблем*, Центар за демократију Факултета политичких наука Универзитет у Београду, ЈП Службени гласник, Београд, бр. 3, 2012, стр. 81 – 93.

Кандидат је свој професионални ангажман почео 2005. године у невладиној организацији Центар за слободне изборе и демократију (CeSID) где је радио као координатор пројеката и члан тима за истраживање јавног мњења. Од летњег семестра школске 2007/2008 године кандидат је радио на позицији сарадника демонстратора на предметима Међународно јавно право, Дипломатско и конзуларно право, Међународно хуманитарно право: заштита жртава и Међународно хуманитарно право: правила ратовања. Од 2010. године је кандидат запослен као асистент на истим предметима, а 2013. године је поново изабран на исту позицију. У међувремену је почео да ради као асистент и на предмету Право Европске уније.

Све ово време је радио у Центру за међународно хуманитарно право и међународне организације (касније преименован у Центар за европске и међународноправне студије) при Факултету политичких наука Универзитета у Београду. Године 2011. кандидат је радио и као лични помоћник Главног правног саветника у Министарству спољних послова Републике Србије. Кандидат одлично говори енглески језик, а служи се и немачким језиком. Оспособљен је за рад на рачунару.

У консултацијама са ментором, кандидат се определио за израду докторске дисертације на тему "*Настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме: пракса Међународног суда правде*", коју је Веће научних области правно – економских наука Универзитета у Београду одобрило на својој 10. седници, одржаној 2. јуна 2015. године. При изради дисертације чији основни текст обухвата 304 стране кандидат се, полазећи од природе предмета истраживања и водећи рачуна о његовој генези, одлучио да у првом делу рада као примарне изворе података користи најважнију постојећу научну литературу о настанку и утврђивању постојања међународних обичајних норми. У другом делу рада као примарни извор је коришћена јуриспруденција Међународног суда правде и Сталног суда међународне правде. При изради дисертације кандидат је консултовао обимну литературу која садржи укупно 242 извора података, од чега се њих 195 односи на постојећу научну литературу, њих 35 на случајеве из јуриспруденције Међународног суда правде, Сталног суда међународне правде и Суда правде Европске уније, а 12 на документацију. Преглед извора података које је кандидат користио при изради дисертације садржан је у Прилогу Реферата.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет дисертације је одређен као истраживање процеса настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми и начина на који је Међународни суд правде тумачио овај процес у својој досадашњој јуриспруденцији. Међународно обичајно право као део теорије о изворима међународног права представља један од темељних концепата ове научне дисциплине. С обзиром на ту чињеницу постоји и велики број претходних истраживања по овом питању, али су она претежно везана или за појединачне гране међународног права или за неке периоде у јуриспруденцији Међународног суда правде. За разлику од тих истраживања, ово које је спроведено у дисертацији је свеобухватно. У дисертацији се критички преиспитују постојећа доктринарна становишта о недовољно истраженим феноменима у оквиру настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми да би се затим закључци упоредили са досадашњом укупном јуриспруденцијом Међународног суда правде. На нивоу ближег одређења предмета истраживања он подразумева утицај различитих фактора (међународних уговора, једностраних правних аката држава и

одлука међународних организација) на процес настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми. Осим тога, предмет дисертације је и природа и однос два елемента међународне обичајне норме који су присутни и у доктрини и у јуриспруденцији међународних судова – пракса (као чињење и уздржавање од чињења) и *opinio iuris*.

Садржај предмета дисертације је правилно операционализован, обухвата најважније концепте у овој области истраживања и на прави начин их повезује у кохерентну целину. Кандидат је успешно обрадио све најважније детерминанте предмета истраживања од почетка рада Међународног суда правде непосредно након Другог светског рата до данас (предмет истраживања је јуриспруденција овог суда од првог случаја који се нашао пред њим – *Corfu Channel Case* – до 2014. године). С обзиром на чињеницу да се у првом делу дисертације доминантно преиспитују критички ставови доктрине међународног права, а у другом јуриспруденција Суда, може се рећи да је истраживање и теоријско и емпиријско по својој природи.

Досадашња истраживања која су по свом предмету слична предмету ове дисертације су се за разлику од њега најчешће усредсређивала или на краћи период у јуриспруденцији Суда или су била фокусирана само на одређене гране међународног права попут међународног хуманитарног права или међународног права људских права; или су покривала само неке факторе и детерминанте процеса настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми. Истраживање спроведено у дисертацији је стога од несумњивог научног значаја јер покрива целокупну досадашњу јуриспруденцију Суда и веома различите детерминанте и факторе који утичу на поменути процес. Осим тога, оно је важно и зато што *дефинише критеријуме* који важе за настанак међународних обичајних норми у свим областима међународног права. Постављени научни циљ дисертације – научно објашњење процеса настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми и јуриспруденције Међународног суда правде у овој области – је у потпуности испуњен. Такође, у складу са циљевима који су постављени у пријави дисертације кандидата, ово истраживање обезбеђује стицање нових научних резултата у вези са предметом истраживања, као и продубљивање и проширивање већ постојећих научних сазнања у овој области.

У исто време, дисертација представља и значајан допринос стручној и широј јавности јер може да олакша разумевање једног од основних начина настанка међународноправних норми у различитим областима ове научне дисциплине, већ и зато што осветљава начин функционисања Међународног суда правде и његово правно резонување у вези са овим питањем. То не само да може да помогне приликом тумачења његове досадашње јуриспруденције (у којој постоји не мали број случајева у којима је Република Србија непосредно или посредно учествовала) већ можда може и да покуша да предвиди како би Суд могао да реши будуће спорове који би се заснивали на међународном обичајном праву.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Приликом истраживања настанка међународних обичајних норми у јуриспруденцији Међународног суда правде кандидат је пошао од тринаест хипотеза, и то једне опште, шест посебних, те шест појединачних:

Општа хипотеза

- Иако у доктрини међународног права нема сагласности у погледу настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми, пракса Међународног суда правде нуди доследан и кохерентан позитивистички модел тумачења ових процеса у коме се, и поред одређене флексибилности приликом начина њиховог утврђивања, инсистира на неопходности присуства два елемента те норме: праксе и *opinio iuris*. Јуриспруденција Суда открива такође сложене правилности међуутицаја формалних извора међународног права у процесу њиховог настанка и тумачења, али и утицај појединачних правних аката у међународном праву (једностранних правних аката држава и одлука међународних организација) на настанак међународних обичајних норми.

Прва посебна хипотеза

- Објашњење правне природе и структуре међународне обичајне норме је нераскидиво повезана са схватањем о правној природи и системском карактеру међународног права.

Друга посебна хипотеза

- Доктрина међународног права нуди веома различита решења по питању правне природе, структуре и географског домета међународних обичајних норми што представља препреку остварењу правне сигурности на плану међународне политике.

Трећа посебна хипотеза

- Доктринарни ставови о процесима настанка и доказивања постојања међународних обичајних норми јесу неопходан почетни корак за разумевање ових процеса, али дубоке разлике међу њима показују неопходност њихове емпиријске провере која подразумева и критичку анализу студија случаја међународних правосудних институција.

Четврта посебна хипотеза

- Међународни суд правде због своје вишедеценијске праксе, универзалног карактера и начина избора судија представља најбоље место за тестирање теоријских модела настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми.

Пета посебна хипотеза

- Међународни суд правде у својој пракси прихвата волунтаристичко схватање међународне обичајне норме према којем је воља држава кључна за њен настанак. Суд одређује праксу (чињење или уздржавање од чињења) и *opinio iuris* као неопходне елементе за настанак међународне обичајне норме.

Прва појединачна хипотеза

- Међународни суд правде се и поред одређених флексибилности у својој анализи међународних обичајних норми доследно држао приступа у којем је пракса држава морала да задовољи критеријуме једнообразности, континуираности и општости да би настала универзална међународна обичајна норма.

Друга појединачна хипотеза

- Међународни суд правде се у својој пракси доследно држао приступа по којем једнообразна, континуирана и општа пракса није довољна за настанак обичајне норме, већ је осим тога потребно да та пракса буде праћена и ставом субјеката међународног права да је таква пракса обавезујућа (*opinio iuris*).

Трећа појединачна хипотеза

- Пракса Међународног суда правде препознаје постојање и регионалних и локалних међународних обичајних норми, али се из ње не могу извући ни све карактеристике ове две врсте норми, нити до краја извести закључци о свим аспектима њиховог односа са универзалним обичајним нормама.

Шеста посебна хипотеза

- Међународни уговори могу имати важан утицај на настанак и утврђивање постојања међународних обичаја, али обичаји не престају да постоје чак и уколико имају идентичну садржину са уговорима. Саопштење и протест као врсте једностраних правних аката држава могу имати важан утицај на настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми, док се утицај одлука донетих у оквиру Уједињених нација мора процењивати од случаја до случаја.

Прва појединачна хипотеза

- Међународна уговорна и међународна обичајна норма могу, према пракси Међународног суда правде, паралелно постојати чак и уколико им је садржина идентична. Осим тога, пракса Суда показује и да постоји снажан међуутицај ове две врсте норми у процесима њиховог настанка.

Друга појединачна хипотеза

- Пракса Међународног суда правде показује да једностранни правни акти држава осим тога што могу бити кључни за настанак међународних обичајних норми (у форми саопштења која не наилазе на протест других субјеката међународног права) могу и потпуно да спрече настанак обичајног правила (уколико значајан

број држава у форми протеста негира легалност неке праксе) или да издејствују да се нека међународна обичајна норма на њих не примењује (такозвана доктрина упорног противљења према којој је могуће да се неко обичајно правило не примењује на државу уколико се она стално противила некој пракси пре него што је она постала међународна обичајна норма).

Трећа појединачна хипотеза

- Пракса Међународног суда правде нема једнозначан одговор на питање утицаја одлука Генералне скупштине Уједињених нација (резолуција и декларација) на процес настанка међународних обичајних норми (овај утицај се мора процењивати од случаја до случаја). Са друге стране, пракса Суда у вези са утицајем резолуција Савета безбедности УН на процес настанка међународних обичајних норми још увек није довољно развијена иако постоје неке одлуке Суда и мишљења судија која помињу ово питање. Суд се у својој пракси позивао на рад Комисије за међународно право и рад Шестог комитета Генералне скупштине УН као индикаторе постојања међународних обичајних норми.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Уводни део дисертације садржи формулацију предмета истраживања, његов предмет и циљеве, хипотетички оквир истраживања, теоријско-методолошко полазиште и његово образложење, као и веома кратак приказ осталих шест поглавља у дисертацији која су функционално и логички повезана.

Друго поглавље, *Правна природа међународног права и извори међународног права*, започиње преиспитивањем тезе о такозваној постонтолошкој фази међународног права у којој доктрина више не мора да се бави питањем да ли је међународно право заиста право. Убедљиво се, наиме, показује да од схватања правне природе међународног права и његовог системског карактера зависи и објашњење процеса настанка међународних обичајних норми. Прихвата се правни позитивизам као основно теоријско-методолошко полазиште истраживања и у складу са њим се постављају основи за наставак истраживања у поглављима која следе. Прихвата се одређење међународног права као система норми које уређују односе међу његовим субјектима.

Врши се класификација извора на материјалне и формалне и прихвата се одређење формалних извора као унапред предвиђених начина за стварање, мењање или нестајање правних норми. На крају овог дела рада је прихваћена и класификација формалних извора права која је понуђена у члану 38 Међународног суда правде - међународне конвенције, међународни обичаји и општа правна начела прихваћена од стране цивилизованих народа.

У трећем делу дисертације, *Настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме: доктринарне расправе*, се у складу и са њеним насловом укратко приказују постојећи доктринарни ставови у вези са предметом истраживања. На почетку овог поглавља се врши одређивање појма *међународне обичајне норме* при чему се инсистира на томе да иако међународна обичајна норма има своје порекло у обичају, међу њима постоји суштинска разлика која је измакла одређеним теоретичарима међународног права: настанак међународне обичајне норме не представља спонтану, већ смислену, циљно-рационалну операцију којом се *правно* уређује понашање одређених субјеката. Настанак међународне обичајне норме може, дакле, настати на основу подражавања обичаја, али их може и мењати и укидати. У овом делу дисертације се затим прелази на критичко преиспитивање доктринарних ставова у вези са два елемента међународне обичајне норме: праксе и *opinio iuris*. Критички се преиспитују доктринарни ставови у вези са тим које критеријуме пракса (у виду чињења или уздржавања од чињења) мора да испуни да би могла да се сматра делом међународне обичајне норме. Сличан поступак се примењује и у случају њеног субјективног елемента - *opinio iuris*. Закључује се да у доктрини међународног права нема и не може бити консензуса о овим питањима, али се и различито оцењује домет различитих теоријских ставова о овом питању. При анализи доктринарних ставова је нагласак стављен на позитивистичка тумачења, али се појављују и представници других школа попут природно правне или критичких правних студија. Тиме се у овом поглављу поставља основ за следећи корак: анализу доктринарних ставова у погледу односа два елемента у процесу настанка, мењања и нестанка међународних обичајних норми. Истражени су и оцењени ставови различитих теоријских праваца по овом питању и на основу њих је предложено унапређивање постојећег позитивистичког модела настанка, мењања и нестанка међународних обичајних норми. Осим тога су испитане и специфичности процеса настанка регионалних и локалних обичајних норми.

На крају овог поглавља се нуди и критичко преиспитивање доктринарних ставова у погледу утицаја међународних уговора, једностраних правних аката и одлука међународних организација на процес настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми. Закључак овог дела рада је да поменути акти не мењају критеријуме за настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми.

У четвртом поглављу чији је наслов *Појам међународног обичајног права и неопходни елементи за настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме у пракси Међународног суда правде* се најпре дају неки општи подаци о Међународном суду правде као правосудној институцији и даје се општа оцена домета његове правосудне функције. Затим се истражује начин на који је Суд тумачио појам међународног обичајног права у својој досадашњој јуриспруденцији и очекивано се закључује да се он држао одређења из члана 38 сопственог статута. Након овога се, слично структури трећег поглавља, испитује тумачење праксе као елемента међународне обичајне норме (овог пута у пракси Суда). У овом делу дисертације се истражује чију праксу је Суд сматрао делом међународне обичајне норме, које критеријуме је та пракса морала да задовољи да би утицала на настанак међународне обичајне норме, као и који органи државе могу у поменутом процесу учествовати. Након истраживања праксе се прешло на истраживање субјективног елемента међународне обичајне норме. У овом делу дисертације се расправља о различитим могућим тумачењима *opinio iuris* у јуриспруденцији Суда (као два доминантна су истакнута теорија прихватања и теорија веровања). На основу закључака у погледу праксе и *opinio iuris* као елемената међународне обичајне норме је затим извршено истраживање начина на који је Суд у својој пракси тумачио настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми. Осим тога, у овом делу дисертације је приказан и начин на који је Суд ценио на коме је да докаже постојање међународне обичајне норме. У наставку овог поглавља се истражује и тумачење Суда у погледу настанка регионалних и локалних обичајних норми.

Наслов петог поглавља – *Утицај међународних уговора, једностраних правних аката држава и одлука органа Уједињених нација на настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми* – јасно сугерише и каква је његова садржина. У првом делу поглавља се истражује на који начин је Међународни суд

правде тумачио утицај који различите фазе закључивања и примене међународних уговора могу имати на настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми. Затим се прешло на истраживање на који начин је Међународни суд правде тумачио утицај који у овом контексту могу имати једнострани правни акти држава, да би се на крају приказао утицај различитих органа УН (Генералне скупштине, Савета безбедности, Комисије за међународно право) на поменути процес. Истраживање спроведено у овом поглављу показује да јуриспруденција Међународног суда правде потврђује претходне закључке о томе да поменути акти несумњиво утичу на настанак и утврђивање постојања међународних обичајних норми, али не мењају критеријуме који су за то неопходни.

У шестом поглављу под насловом *Закључна разматрања* се врши верификација опште, посебних и појединачних хипотеза којима се руководио кандидат приликом истраживања настанка међународне обичајне норме у јуриспруденцији Међународног суда правде, пореди се теоријски модел који је направљен у првом делу рада са јуриспруденцијом Суда и нуде се одређене будуће теоријске и практичне последице оваквих закључака.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Дисертација представља значајан допринос свеобухватном научном сагледавању процеса настанка и утврђивања постојања међународних обичајних норми, како у погледу описа и верификације различитих доктринарних ставова у овој области, тако и тумачења овог процеса у јуриспруденцији Међународног суда правде. У дисертацији је приказана не само природа овог процеса и фактори који га детерминишу, већ и његов значај у динамичном правном оквиру међународне заједнице. Оригинално истраживање је омогућило и увид у међуутицај и „дијалог“ доктрине међународног права и јуриспруденције Суда у процесу формирања нормативног става о најважнијим концептима савременог међународног права. У конкретнијем смислу, допринос дисертације огледа се у:

- систематизацији постојећих научних сазнања о правној природи међународног права;

- генетичком објашњењу појма извора међународног права и научној верификацији класификације појма извори међународног права;
- продубљивању постојећих сазнања о појму међународне обичајне норме;
- верификацији постојећих научних сазнања о природи правосудне функције Међународног суда правде;
- свеобухватној научној дескрипцији и објашњењу процеса тумачења настанка и доказивања постојања међународне обичајне норме у пракси Међународног суда правде;
- провери коришћења јуриспруденције Међународног суда правде као метода за објашњење фундаменталних појмова међународноправне научне дисциплине;
- верификацији значаја конституционалистичког приступа (насупротив доктринарних ставова који говоре о утицају фрагментације међународног права) у разумевању правне природе и системског карактера међународног права тиме што се тврди да су критеријуми за настанак међународних обичајних норми исти за све области међународног права;
- научној прогнози правца развоја настанка и доказивања постојања међународних обичајних норми у јуриспруденцији Међународног суда правде.

6. Закључак

Дисертација на тему „Настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме: пракса Међународног суда правде" израђена је у складу са пријавом теме докторске дисертације кандидата Милоша (Рајка) Хрњаза, коју је Веће за економско – правне науке Универзитета у Београду одобрило на својој 10. седници, одржаној 2. јуна 2015. године.

Дисертација је посвећена истраживању фундаменталних концепата међународног права, а истовремено је истраживање и веома актуелно јер нуди одговор на живе теоријске и практичне расправе које обухватају све гране ове научне дисциплине. Према предмету, циљевима и садржају дисертације, реч је о оригиналном, дескриптивно – експликативном истраживању, значајном за развој теоријске мисли и друштвене праксе у области међународног права. Значај дисертације посебно се огледа у њеном доприносу обогаћењу постојећег, релативно ограниченог фонда научно

верификованих сазнања о истраживаној појави, како у Републици Србији, тако и региону. Истовремено, дисертација доприноси активнијем учешћу наше доктрине у актуелној и широкој дебати о (не)адекватности теорије о изворима међународног права у савременој међународној заједници и улози коју Међународни суд правде има у овом процесу.

Током израде дисертације, кандидат је испољио висок степен самосталности у начуно – истраживачком раду. Кандидат је такође на систематичан, теоријски кохерентан и јасан начин понудио доказе за неколико оригиналних тумачења процеса настанка међународних обичајних норми. У исто време, кандидат је успешно оповргнуо бројне савремене доктринарне закључке о тумачењу овог процеса у пракси Међународног суда правде и тиме поставио темеље за нека нова истраживања у овој области.

У складу са наведеним, Комисија за преглед и оцену подобности дисертације под називом „Настанак и утврђивање постојања међународне обичајне норме: пракса Међународног суда правде" кандидата Милоша (Рајка) Хрњаза, сматра да она испуњава услове за јавну одбрану. Спроведено истраживање је потврдило претходни систем постављених хипотеза. Истраживање има несумњив научни и друштвени значај и као такво је вишеструко драгоцено за боље разумевање чинилаца и предвиђање развоја настанка и доказивања постојања међународних обичајних норми укључујући и јуриспруденцију Међународног суда правде. Стога, Комисија предлаже Одељењу за међународне студије и Наставно – научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду да Милошу Хрњазу одобри јавну одбрану докторске дисертације под наведеним називом.

У Београду, 24. 9. 2015. године

Комисија:

Проф. др Зоран Радивојевић,
Редовни професор Правног факултета
Универзитета у Нишу

Доц. др Василка Санцин, доценткиња
Правног факултета Универзитета у
Љубљани

Проф. др Весна Кнежевић - Предић,
редовни професор Факултета политичких
наука Универзитета у Београду
